

Protokoll fört vid enskild föredragning

Social- och miljöavdelningen

Miljöbyrån, S4

Beslutande

Viceantråd

Camilla Gunell

Föredragande

Naturvårdsintendent

Maija Häggblom

Justerat

Omedelbart

Ärende/Dnr/Exp.

Beslut

Nr 5

Fredning av kärrbiotoper på Gripö

ÅLR 2017/8607

9 S4

Ett initiativ av Ålands Natur och Miljö r.f. om att med stöd av 5 och 8 § i landskapslagen (1998:82) om naturvård freda ett område om ca 3,5 ha bestående av ett alkärr och ett klubbalkärr på Gripön i Degerby by i Föglö kommun.

Beslut

Konstateras att det är välkommet med privata fredningsinitiativ. Med hänvisning till naturvårdsintendenternas samlade bedömning om naturvärdena i området beslöts dock att inte för närvarande gå vidare med fredning. Ytterligare uppföljning av eventuella förekomster av fridlysta, särskilt skyddsvärda eller hotade arter kommer ändå att göras under kommande växtsäsong.

Motivering

Beslutet är baserat på den utredning av naturvärden och grunderna för fredningar som har gjorts av naturvårdsintendenterna enligt **bilaga 1 S418E04**.

PM

UTREDNING AV NATURVÄRDEN I KLİBBALKÄRRET OCH ALKÄRRET PÅ GRIPÖN

Utgående från Ålands Natur och Miljö r.f:s anhållan om fredning av kärrbiotoper på Gripön har naturvårdsintendent Hanna Kondelin och naturvårdsintendent Maija Häggblom gjort en bedömning av naturvärdena hos de kärrbiotoper som anhållan härrör sig om. Bedömning har också gjorts av vilka grunder som en eventuell fredning skulle baseras på.

Beskrivning av biotoperna klubbalkärr och alkärr

De två kärren inom området, det ena definierat som alkärr, som i sig är en fredad biotop enligt 11 § skogsvårdsförordningen medan den andra har definierats som klubbalkärr, som i sin tur är fredad enligt 5§ i naturvårdsförordningen. Alkärrret har direkt förbindelse med Hamnasvika som i sig har höga naturvärden, samtidigt som en förbindelse även finns mellan de två olika kärren. En vattendelare finns mellan de bägge kärren, vilket innebär att den huvudsakliga avrinningen sker åt olika håll.

I skogsbruksbyråns anvisningar för bevarandet av värdefulla livsmiljöer i skogsnaturen definieras klubbalkärren och alkärren enligt följande: Klubbalkärr är områden som tidvis översvämmas eller innehåller källsprång och där det dominerande trädet är klubbal, och där undervegetationen har tuvor med kärrbräken, strutbräken eller andra stora ormbunksväxter. I mellanrummen växer sumpväxter, oftast missne och svärdsilja. Alkärr i sin tur är ett trädbevuxet kärr som är uppbyggt på socklar.

Särdrag hos klubbalkärr:

- Trädbevuxet kärr som är uppbyggt av socklar och mellanytor med öppen vattenspegel eller löst bottenskikt under större delen av året. Träden växer i bukettformat på socklarna.
- Kärrret översvämmas tidvis eller innehåller källsprång. Fuktigt, svalt och stabilt mikroklimat p.g.a. den fuktiga jordmånen och det beskuggande trädbeståndet.
- Trädbeståndet domineras av klubbal som har uppkommit genom naturlig förnygring. Därutöver kan bl.a. glasbjörk och gran förekomma.
- Växtligheten på socklarna består t.ex. av kärrbräken, strutbräken eller andra stora ormbunksväxter samt i mellanytorna av frodiga högväxta sumpväxter som t.ex. svärdsilja, missne, kalvleka, vattenklöver eller lysing.
- Klubbalkärrret är odikat eller enbart enstaka gamla diken eller körstråk som inte längre påverkar vattenhushållningen förekommer.
- Speciellt värdefulla ur naturvårdssynpunkt är klubbalkärr som bevarats i naturtillstånd med döende och döda stående träd, högstubbar samt lågor i varierande nedbrytningsstadier.
- Som klubbalkärrrets närmiljö betraktas det omgivande område inom vilket dräneringsåtgärder har en uttorkande inverkan på kärrret.

Klubbalkärrrens betydelse:

- Klibbalskärrets frodiga vegetation med bl.a. högväxta ormbunkar skapar variation till den omkringliggande skogen och ökar mångfalden i ekonomiskogen.

Särdrag hos alkärr:

- Alkärr är ett trädbevuxet kärr som är uppbyggt av socklar och mellanytor med öppen vattenspegel eller löst bottenskikt under större delen av året.
- Trädbeståndet domineras av klibbal som har uppkommit genom naturlig föryngring. Därutöver förekommer ofta glasbjörk, tall samt gran.
- Mellanytorna är vegetationslösa eller bevuxna med halvgräs/örter, en vanligt förekommande art i alkärr är blåsstarr.
- Mikroklimatet är fuktigt och svalt till följd av den fuktiga jordmånen och det beskuggande trädbeståndet.
- Alkärr är odikade eller enbart förekommer enstaka gamla diken eller körstråk som inte längre påverkar vattenhushållningen.
- Spår av avverkning i form av gamla stubbar eller avverkningsrester kan förekomma. Trädbeståndets beskuggande inverkan har ändå bevarats.
- Ur naturvårdssynpunkt speciellt värdefulla är alkärr som bevarats i naturtillstånd med döende och döda stående träd, högstubbar samt lågor i varierande nedbrytningsstadier.
- Som alkärrets närmiljö betraktas det omgivande område inom vilket dräneringsåtgärder skulle ha en uttorkande inverkan på kärret.

Klibb- och alkärren har betydelse på grund av att de ofta är artrika till följd av den goda tillgången på näring. Alen kan själv fixera kväve ur luften med hjälp av bakterier på rottrådarna. Tack vare det fuktiga och svala mikroklimatet och tillgången på död ved kan krävande arter av bl.a. mossor och lavar förekomma i klibbalskärret, bl.a. på alsocklarna. Socklarna är också viktiga övervintringsplatser för olika insekter. Båda kärrtyperna är viktiga livsmiljöer för vissa fåglar som t.ex. järpe och mindre hackspett.

Förhållandet till Natura 2000-biotoper

I vissa fall kan al- och klibbalkärr höra till den prioriterade naturtypen inom Natura 2000 Lövsumpskogar av fennoskandisk typ (9080). Med lövsumpskog avses då skogar som står under ständig eller långvarig inverkan av sjövattnet. De kan också karakteriseras av översvämningar och grundvattenpåverkan. De har en mosaikartad struktur av olika ytor med olika vattennivå. Torrare, mindre tuvytor är koncentrerade kring trädstammarnas basala delar, medan mellanliggande blöta flarkar och fastmattor oftast dominerar. Dock ter sig varken klibbalkärret och alkärret på Gripön i tillräcklig grad representativa eller av artsammansättningen betydande för den typen av habitat, inte ens på längre sikt. Dessutom finns behov av kompletterande naturinventeringar av kärrbiotoperna i fråga på Gripön för att närmare kontrollera eventuella förekomster av fridlysta, särskilt skyddsvärda eller hotade arter.

Grunderna för en fredning

5 § i naturvårdslagen handlar om grunderna för fredning genom inrättande som naturreservat medan 8 § handlar om förfarandet i samband med fredningsbeslut och innehållet i fredningsbeslut. Viktigt i sammanhanget är att åtgärdsbegränsningen inte får vara större än vad

som krävs för att trygga ändamålet med fredningen.

Enligt 5 § i naturvårdslagen kan genom inrättande som naturreservat fredas ett område med en sällsynt art, biotop eller ett sällsynt ekosystem eller ett område som är av särskild betydelse för kännedomen om landskapets natur eller ett område som är representativt för en viss naturtyp. För tillfället brukar fredningar som genomförs med stöd av naturvårdslagen innebära åtgärdsbegränsningar med intrångsersättningar eller inköp av sådana områden som är nödvändiga tillskott till Ålands Natura 2000-program enligt de krav som föreligger. Sådana områden har oftast inslag av de flesta grunderna för fredning enligt 5 § i naturvårdslagen. I övrigt kan skyddsåtgärder såsom avgränsningar eller användning av olika metoder som reducerar ingreppens verkningar på de lagskyddade biotoperna anses tillräckliga, i de fall miljöbyrån beviljar tillstånd för sådant.

Enligt 16 § i naturvårdslagen ska åtgärder som vidtas i en särskilt skyddsvärd biotops närmiljö utföras så att biotopens särart och betydelse bevaras. Då omfattas även ett tillräckligt stort markområde omkring en biotop som krävs för att bevara biotopen. Alkärrets koppling till Hamnasvika är av betydelse såtillvida att i samband med eventuella ingrepp i anslutning till alkärret kan vattenhushållningen och i förlängningen även undervattenshabitat i Hamnasvika påverkas. Sådant bör naturligtvis förebyggas. Eftersom alkärret betecknas som en särskilt hänsynskrävande biotop och dess status som en skogsbiotop inte torde vara hotad, får åtgärder som enligt 12 § i skogsvårdslagen och 12 § i skogsvårdsförordningen kan tillåtas inte skada biotopens betydelse eller särart även om initiativtagarna till förslaget om fredning befarar det.

Om fredning av områden inom Gripön skulle bli aktuellt framöver skulle det vara viktigt att då även beakta exempelvis hassellundar och hällmarksskog samt andra naturområden med tämligen höga naturvärden. Ytterligare uppföljning av eventuella förekomster av fridlysta, särskilt skyddsvärde eller hotade arter i de aktuella kärrobiotoperna behöver göras under kommande växtsäsong. Det viktigaste i dagsläget är annars att följa upp bestämmelserna i naturvårds- och skogsvårdslagstiftningen så att inga av dessa lagskyddade biotoper kommer till skada.